

Vývojová psychologie I

podklady pro opakování

PhDr. Pavel Humpolíček, Ph.D.
Mgr. Alena Uhrová

PERIODIZACE

1. Prenatální obd. (od početí do narození)
2. Novorozenecké (od 6 týdnů)
3. Kojenecké (do 1 roku)
4. Batolivý věk (1-3)
5. Předškolní věk (3-6)
6. Školní v. (6-11)
7. Pubescence, dospívání (11-15)
8. Adolescence, mládí (15-20)
9. Mladá dospělost (20-30/2)
10. Střední d. (30/2 - 46/8)
11. Zralá d. (46/8 - 65)
12. Stáří (65 - 75)
Vysoký věk (nad 75)

TEORIE A JMÉNA

TEORIE A JMÉNA: Historie

- **Jan Amos KOMENSKÝ (1592-1670)**-filozofické základy vzdělávání, věkové zvláštnosti u dětí, každodenní pozorování dítěte, rozlišil vývoj.období (po 7 letech: dítě, pachole, mládenec, jinoch, muž, starý muž, kmet)
- **John LOCKE (1632-1704)**-empirismus, „tabula rasa“, zkušenost, asociace, opakování, imitace, odměny a tresty
- **Jean Jacques ROUSSEAU (1712-1778)**- přirozená a svobodná výchova, rozpoznání a rozvoj individuálních schopností dítěte, konzervativismus ve výchově dívek (výchova tělesná a mravní)

TEORIE A JMÉNA: Historie

- **Philibert Gueneau de Montbeillard**-pozorování vývoje vl. syna (1777)-"Histoire naturelle"
- **Dietrich TIEDEMANN**-biografické záznamy (1798)
- **Hyppolyt Taine**-článek o vývoji dětské řeči (1876), zásady systematického pozorování
- **Charles DARWIN (1809-1882)**-záznamy pozorování vlastního syna, dětství jako pramen informace o vývoji druhu, deníkové záznamy
- **Wilhelm Thierry PREYER (1841-1897)**-embryolog a fyziolog, jednota fylogeneze a ontogeneze, dědičnost jako faktor ontogeneze, dílo: „Duše dítěte“

TEORIE A JMÉNA

- **Johann Heinrich Pestalozzi (1746-1827)** - švýcarský pedagog, péče o zanedbané děti v ústavech, důraz na práci a gramotnost, učení pozorováním, názornost, rozvoj myšlení a řeči
- **Granville Stanley HALL (1844-1924)** - laboratoř v Baltimore, předseda APA, vydavatel American Journal of Psychology, teorie rekapitulace, „otec adolescence“, dílo: „Mládí“, „Stáří-poslední polovina života“
- **James Mark BALDWIN (1861-1934)** - zakl. psychol. laboratoře v Torontu, Baldwinův efekt, dílo: „Mentální vývoj dítěte a lidstva“

TEORIE A JMÉNA

- **Sir Francis GALTON (1822-1911)** - antropologie a psychologie, zab. se dědičností, genialitou a individuálními rozdíly,
- **Alfred BINET (1857-1911)** - Pařížská škola, psycholog a fyziolog, první zkouška pro měření intelektu u dětí, ředitel laboratoře na Sorbonně, experimentální psychologie, paměť, myšlení,
- **Lewis Madison TERMAN (1877-1956)** - amer. psycholog a pedagog, úprava Stanford-Binetova testu, zabýval se genialitou a nadanými dětmi
- **William STERN (1871-1938)** - psychologie raného dětství, vývoj řeči, zkoumání kognitivních schopností u dětí, „intelligenční kvocient“, dílo: „Dětská řeč“, „Psychologie raného dětství“, „Psychologické metody zkoumání inteligence a jejich užití u školních dětí“

TEORIE A JMÉNA

- **Edouard CLAPARÈDE (1873-1940)** – švýcarský lékař a pedagog, ženevská škola, experim. psychologie., psychologie dítěte. Institut J.J. Rousseaua
- **Jean PIAGET (1896-1980)** - švýcarský psycholog, ženevská škola, adaptace (asimilace x akomodace), teorie kognitivního vývoje, morální vývoj
- **Karl BÜHLER (1879-1963)**- (rakouský původ, USA), vyšel z würzburgské školy, profesorem vídeňské univerzity, Vídeňská škola, vývoj dítěte: nejdůležitější zvláštnosti, vývoj myšlení, řeči, návyků, zobrazovacích schopností,
- **Charlotte BÜHLER (1893-1974)**- (rakouský původ, USA), Vídeňská škola, terénní výzkumy, životní dráha člověka, vrchol života, s **Hildegardou Hetzer**-vídeňské vývojové testy (1932)

TEORIE A JMÉNA

- **John Broadus WATSON (1878-1958)** - behaviorismus, učení, podmíněné reakce, novorozenci,
- **Arnold Lucius GESELL (1880-1961)** – výzkumy dvojčat, předškolní děti, vývoj dětí v útlém věku, klasický vývojový test. Popsal zákonitosti vývoje.
- **Eduard SPRANGER (1882-1963)** - německý psycholog a pedagog, typologie osobnosti, duchovědná psychologie
- **Kurt LEWIN (1890-1948)** - amer. psycholog něm. původu, teorie pole, vývoj jako sociální lokomoce, topologická psychologie, dynamická teorie osobnosti, vektory, řešení konfliktu
- **Heinz WERNER** - celostní psychologie, organismická vývojová psychologie, (ortogeneze)

TEORIE A JMÉNA

- **Lev Semjonovič VYGOTSKIJ (1896-1934)** - ruský psycholog a pedagog, myšlení řeč, zóna nejbližšího vývoje
- **Alexander Romanovič LURIJA (1902-77)** - jednovaječná dvojčata, psycholingvistika, patologie vyšší nervové činnosti, paměť a její poruchy

TEORIE A JMÉNA

- **Hans Jürgen EYSENCK (1916-1997)**-
experim. psychologie, psychopatologie
- **Manželé PAPOUŠKOVÍ** -začátky učení
kojenců a dětí, intuitivní rodičovské chování,
experimentální vývojová psychologie, **Hanuš
Papoušek**-český lékař a pediatr
- **René ZAZZO**-autor Testu zvířat (projektivní
metoda osobnosti, postojů a vztahů)
- **Pierre Teilhard de Chardin**
- **Rolf OERTER** - vývoj dětské hry

Teorie a jména

- **Sigmund FREUD**-teorie psychosexuálního vývoje
- **Jean PIAGET**-genetická epistemologie, morální vývoj
- **Erik Homburger ERIKSON**-epigenetická teorie vývoj
- **Margaret MAHLEROVÁ**-vývoj psychického já ve vztahu matka dítě
- **Lawrence KOHLBERG**-teorie morálního vývoje
- **John Edward Mosty BOWLBY**-britský psychiatr, zabýval se vztahem rodič-dítě, attachment theory
- **Robert J. HAVIGHURST** (1900-1991) - tzv. vývojové úkoly, 3 zdroje vývojových požadavků

Teorie a jména: česká vývojová psychologie

- **František Čáda (1865-1918)**-pedagog a psycholog, zakladatel vývojové psychologie u nás, zabýval se: dětskou kresbou, řečí aj.
- **Václav Příhoda (1889-1979)**-pedagogika a vývojová psychologie, dílo: „Ontogeneze lidské psychiky“
- Brněnská škola (**Rostohar, Kratina, Chmelař, Konečný, Kolářiková**)
- **Langmeier, Matějček, Švancara, manželé Papouškovi, Krejčířová, Vágnerová**

TEORIE A JMÉNA: Brněnská škola

- **Mihailo ROSTOHAR (1878-1966)** - studie z vývojové psychologie, psychologické základy čtení, intenzivní rozvoj výzkumu dítěte v Brně, 1933-výroční sjezd výzkumu dítěte, zakl. PsÚ v Brně (1926)
- **Ferdinand KRATINA (1885-1944)** - filozof a psycholog, eidetická vloha u mládeže, celostní a tvar.psychologie
- **Vilém CHMELAŘ (1892-1989)** - výzkum vývoje optické a akustické pozornosti, utváření kresebných pohybů, vnímání a poznávání předmětů
- **Ludmila Koláříková (1909-68)** - vývoj.ps., předškolní věk,
- **Robert Konečný (1906-81)**

Semináře

VÝVOJ A FUNKCE POHÁDEK V DĚTSTVÍ A DOSPÍVÁNÍ

- Charakteristické rysy klasické pohádky
- význam pohádek pro psychologii
- význam pro vývojovou psychologii
- význam pohádky pro dítě a jeho vývoj
- různé formy sdělování pohádky a jejich význam
- autoři zabývající se pohádkami z psychologického pohledu

VÝVOJ A FUNKCE HRY V DĚTSTVÍ A DOSPÍVÁNÍ

- charakteristické rysy hry
- teorie hry
- vývoj hry (podoba hry v jednotlivých vývojových obdobích)
- vývoj hry: a) z hlediska sociální interakce
b) z hlediska struktury a obsahu
- typy her
- funkce hry (význam pro fyzický vývoj a motoriku, kognitivní, emoční a sociální vývoj)

Vývoj dětské kresby

- psychologický význam kresby (obecně a vývojově psychologický, diagnostický, terapeutický)
- charakteristika v jednotlivých vývojových stádiích (zobrazovací schopnosti, zobrazované objekty, způsob ztvárnění, zájem o kresbu,)
- stadia vývoje dětské kresby
- příklady kresebných diagnostických technik

METODOLOGIE

4 skupiny metod:

- 1. **Retrospektivní (Anamnestická) m.:** výběr dětí n. dospělých s jistými poruchami chování; hledají výskyt deprivace v jejich anamnézách
- 2. **Anterospektivní (Katamnestická) m.:** opačný postup; známe stav dětí v urč. výv. úseku a zjišťujeme, co se s nimi stalo dál (faktor prostředí je zde - nezávislá proměnná, chování je závislá p.)
- 3. **Bezprostřední sledování chování dítěte:** jednorázová pozorování chování dítěte vystaveného deprivacním podmínkám v urč. nedlouhém čas. úseku (např. pobyt v ústavu - odloučení od matky)
- 4. **Podélné (průběžné longitudinální) studie:** nejnáročnější; nejlépe zachycují dynamiku vývoje děts. osobnosti za podmínek deprivace

Znát rozdíly: **Longitudinální vs. Průřezové**

Děkuji Vám za pozornost
a přeji Vám příjemný zbytek dne.

Pavel Humpolíček